

THOMAS GERGEN*

Mennyiben köti az örökösöket a post mortem szerzői jog a német jog szerint?

I. A szerzői jogutódlás helyzete

A német szerzői jog a személyhez fűződő és vagyoni jogok egységességét vallja, s ez nem csak a szerzői jog egészére, hanem a szerzőt megillető személyhez fűződő jogok egyes jogosultságaira és a felhasználási jogokra is egyaránt vonatkozik. Éppen ezért – hasonlóan az általános személyiségi joghoz – alapvetően nem száll át (§ 29 Abs. 1 Urheberrechtsgesetz).¹ Ugyan a § 28 Abs. 1 UrhG lehetővé teszi a szerzői jog örökölhetőségét, ez azonban az § 7 UrhG alapján a szerzőt megillető szerzőséghez való jogra nem vonatkozik, mert a szerző mindig a szerzői mű alkotója marad. Ha az egyes szerzői felhasználási jogok gyakorlására harmadik személy(ek) jogot szereztek (§§ 29 Abs. 2, 31 ff. UrhG), a szerzői jog teljes egészésként a szerzőt illeti meg. Ha a szerző harmadik személynek felhasználási jogot enged szerzői művére nézve, az az örökösökkel szemben is hatályos. A szerző örököse mind természetes, mind pedig jogi személy egyaránt lehet (§§ 1922 ff. BGB). A szerző a halálát követő 70 évig védelemben részesülő (§ 64 Urh) szerzői jogáról teljes egészében végrendelezhet (§ 29 Abs. 1 HS 2 URHG), amennyiben a törvény másként nem rendelkezik (§ 30 UrhG). A jogszerző örökös a szerző jogutódlaként a szerzői jogról halála esetére rendelkezhet. A szerzői jogi felhasználási jogok öröklés útján való átszállása terjedelmének meghatározásához a Landgericht Mannheim ítélete nyújt segítséget.² A bíróság megerősítette, hogy a szerzőnek „(...) az összes írásbeli hagyatékot, beleértve a leveleket is (...) szabad rendelkezésére bízom” tartalmú végrendeleti rendelkezése a szerző valamennyi művére vonatkozó felhasználási jog átszállását eredményezte. Ebbe a körbe tartoznak a kiadott könyvek és más szövegek, mint például az újságcikkek is.

* Univ.-Professor Dr. Dr., Professor für Internationales und Vergleichendes Zivil- und Wirtschaftsrecht mit Immaterialgüterrecht / Recht des Geistigen Eigentums, Eufom European University For Economics & Management (Luxembourg)

¹ Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz, (Továbbiakban: UrhG).

² Urteil des Landgerichts Mannheim vom 26. Juli 1991 – 7 O 85/91; ZUM (= Zeitschrift für Urheber- und Medienrecht) 4 (1992), pp. 205–207.

A szerzői jog örökölhetőségére vonatkozó szabály nem vonatkozik a § 2 UrhG³ szerinti valamennyi szerzői műre, így például ha és amennyiben a computer program megalkotására munkajogi jogviszony keretében kerül sor, úgy a vagyoni jogok a munkáltatót illetik (§ 69b Abs. 1 UrhG), a személyhez fűződő jogok a szerzőt.⁴ Az előadóművész vagyoni jogai alapvetően teljes terjedelemben átruházhatóak (§ 79 UrhG), ezért korlátozás nélkül örökölhetőek. A szerzőként való elismeréshez fűződő jog esetében (§ 74 UrhG) és a mű integritásához való jog (§ 75 UrhG) védelme során az előadóművész hozzátartozói javára kivételt tartalmaz a törvény. Más szomszédos jogok esetében hiányzik a szerzőt megillető személyhez fűződő jogi komponens. Mivel ezek a jogok teljes terjedelemben átruházhatóak, a BGB öröklésre vonatkozó általános szabályai alkalmazhatóak, amennyiben ezen jog jogosultja öröklési képességgel bíró természetes személy.⁵

II. A szerzői jog örökölhetősége és azok személyiségi joggal való összefüggése

A § 28 Abs. 1 UrhG értelme és célja a szerzői jog teljességének örökösökre való átszállásának lehetővé tétele, ugyanis a szerzői jog alapvetően élők között nem ruházható át, csupán egyes felhasználási jogok vonatkozásában engedhető meg (§ 29 Abs. 2 UrhG). A „Der Blaue Engel” döntés⁶ óta a személyiségi jog egy örökíthető, vagyoni értékkel bíró „vonatkozással” bír.

A § 22 Satz 3 Kunsturhebergesetz⁷ alapján 10 éves post mortem védelmet élvező és az ábrázolt hozzátartozói – és nem az örökösei – által gyakorolható képmáshoz való jog körébe tartozik az ún. „halotti maszk” is. Ez játszott alapvető szerepet a Reichsgericht VI. Zivilsenat-jának 1899. december 28. napján meghozott ún. *Bismarck*-ítéletében.⁸ Az ítéleti tényállás szerint az alperesi fotográfusok *Bismarck* kancellár halálát követő este jogellenesen, annak gyermekei akarata ellenére behatoltak abba a szobába, amelyben *Bismarck* halott teste feküdt. A fotográfusok magnézium fénynél készítették egy felvett *Bismarck* holttestéről és a szoba egy részéről. A fotográfusokat a Landgericht Ham-

³ § 2 UrhG Geschützte Werke

(1) Zu den geschützten Werken der Literatur, Wissenschaft und Kunst gehören insbesondere:

1. Sprachwerke, wie Schriftwerke, Reden und Computerprogramme;
2. Werke der Musik;
3. pantomimische Werke einschließlich der Werke der Tanzkunst;
4. Werke der bildenden Künste einschließlich der Werke der Baukunst und der angewandten Kunst und Entwürfe solcher Werke;
5. Lichtbildwerke einschließlich der Werke, die ähnlich wie Lichtbildwerke geschaffen werden;
6. Filmwerke einschließlich der Werke, die ähnlich wie Filmwerke geschaffen werden;
7. Darstellungen wissenschaftlicher oder technischer Art, wie Zeichnungen, Pläne, Karten, Skizzen, Tabellen und plastische Darstellungen.

(2) Werke im Sinne dieses Gesetzes sind nur persönliche geistige Schöpfungen.

⁴ HABERSTUMPF, HELMUT: *Der urheberrechtliche Schutz von Computerprogrammen*. In: Lehmann, Michael (szerk.): *Rechtsschutz und Verwertung von Computerprogrammen*. Otto Schmidt Kiadó. Köln, 2. kiadás. 127. p.; DREIER, THOMAS – SCHULZE, GERNOT: *Urheberrechtsgesetz: Urheberrechtswahrmehungsgesetz. Kunsturhebergesetz – Kommentar*. C.H. Beck München, 2004. vor § 28, Rdnr.2.

⁵ DREIER – SCHULZE, vor § 28, Rdnr.3.

⁶ BVerfG, 22.08.2006 – 1 BvR 1168/04.

⁷ Gesetz betreffend das Urheberrecht an Werken der bildenden Künste und der Photographie (Továbbiakban: KUG)

⁸ RGZ 45, 170.

burg kártérítés fizetésére kötelezte, miután *Bismarck* gyermekei keresetet terjesztettek elő. A fotográfusoknak a negatívokat, lemezeket, valamennyi reprodukciót és mindazt, ami ahhoz tartozott, meg kellett semmisíteniük. Ugyanez az ítélet megtiltotta mindkét fotográfusnak a sikeres megsemmisítésig a negatívumok, lemezek fényképfelvétel terjesztése céljából való felhasználását, s azt, hogy a felvételek bármilyen formában is közzétételre kerüljenek. Az alperesek fellebbezése és felülvizsgálati kérelme elutasításra került. Érdekes ugyanakkor az a jogalap, amit a Reichsgericht még a BGB hatálybalépése előtt alkalmazott, ugyanis sem a Hamburgi Statútum, sem a Sachsenspiegel, sem pedig partikuláris törvény nem tartalmazott megfelelő normát. A Reichsgericht a ius commune alapján döntött, amely a római jog recepciója következtében Németországban apránként, az usus modernus pandectarum közvetítése által nyert alkalmazást. A bíróság megállapította, hogy a fotográfusok birtokháborítás útján a felperesek akarata ellenére hatoltak be a holttestet tartalmazó szobába, megsértve ezáltal az ún. „Hausrecht”-et.

A „Marlene Dietrich” ítéletével⁹ és a „Der Blaue Engel” döntésével a német legfőbb bírói fórum, a Bundesgerichtshof (Továbbiakban: BGH) világossá tette, a személyiségi jog örökölhető vagyoni értékű vonatkozásokkal/összetevőkkel bír. Az ilyen vagyoni érdekek vétkes megsértése esetén a személyiségi jog hordozójának örököse kártérítés iránti igényt élhet.¹⁰ A döntés különösen azért fontos, mert a népszerű személyiségek haláluk utáni „kereskedelmi célzatú jelenléte” az elmúlt években hangsúlyozott jelentőséget nyert. Az egyedüli út ahhoz, hogy a személyiség effektív védelmet nyerjen, a kommerciális személyiségi jogot érintő jogosulatlan beavatkozás miatt kártérítés iránti igény biztosítása. Az örökös kártérítés iránti igényt illeti meg, ha annak érvényesítése az elhunyt valós, vagy vélhető akaratának megfelel.¹¹ A post mortem személyiségi jog védelme körében annak eszmei, ideális érdekeit sértő magatartás esetén cáfolat, abbahagyás és ún. Geldentschädigung iránti igényt csak az elhunyt közeli hozzátartozói érvényesíthetnek, s nem annak örökösei. Vagyoni érdekek sérelme esetén igényérvényesítési jogosultsággal kizárólag az örökösök bírnak. A képmáshoz való jog esetében a § 22 Satz 3 und Satz 4 KUG-ban kifejezetten törvényileg került megállapításra, hogy csak az elhunyt közeli hozzátartozói jogosultak igényérvényesítésre. A BGH döntése szerint az örökösök a post mortem személyiségi jogok vagyoni értékű vonatkozásai védelme érdekében mindaddig érvényesíthetnek igényt, ameddig a nem vagyoni vonatkozások védelmet élveznek.¹²

A § 22 Satz 3 KUG alapján a képmáshoz való jog védelmének időtartama az ábrázolt halálát követő 10 évre korlátozott. Ezzel szemben a post mortem személyiségi jog védelme alapvetően nem bír időbeli korláttal. A szerző halála utáni évek múltával az elhunytira való emlékezés elhalványul, az identitása megőrzésére irányuló érdek csökken.¹³ Ezáltal a védelem ideje függ a sérelem intenzitásától, az elhunyt ismertségi fokától. A post mortem vagyoni vonatkozású személyiségi jog védelmi idejét a BGH többnyire indirekt módon határozza meg a korábban az immateriális területen alkalmazott minta alapján arra hivatkozással, hogy a kommerciális használattal szembeni védelem

⁹ BGH, 01.12.1999-IZR 49/97.

¹⁰ MÜLLER, TOBIAS: *Vererblichkeit vermögenswerter Bestandteile des Persönlichkeitsrechts – die neueste Rechtsprechung des BGH zum postmortalen Persönlichkeitsrecht*. In.: GRUR 2003, 31. p.

¹¹ MÜLLER 2003, 32. p.

¹² BGHZ 143, 214. p.

¹³ BGHZ 107, 385. p. – Emil Nolde.

az ideális érdekek védelméből került levezetésre.¹⁴ A védelmi idő ily módon való meghatározásával szembeni legfőbb kifogás az, hogy túl körülményes és nem ritkán problematikus. Rendszerint bizonytalan, hogy a védelmi idő megállapítása során a sérelem mely intenzitása kerüljön értékelésre. Ez is jól mutatja, hogy egy merev védelmi idő meghatározása túl rugalmatlan. A BGH megoldása sokkal kívánatosabb.¹⁵

A § 22 KUG szerint a post mortem személyhez fűződő védelem korlátozott terjedelemben gyakorolható a közeli hozzátartozók által, akik nem kell, hogy örökösök legyenek. Ez a védelem ugyanakkor az idővel csökken, mialatt a szerzőt megillető személyhez fűződő jog a szerzői jogi védelmi idő tartamáig korlátlanul érvényesül.¹⁶ A szerzői személyhez fűződő jog – mint az általános személyiségi jog jogilag önálló megjelenési formája – ez esetben kivételt élvez. A szakirodalom szerint, miután a szerző halála után az évek múltával a műhöz kapcsolódó személyi és ideális érdekek kötőerejüket elvesztik, nem marad megfelelő tér a védelemre.¹⁷ Ezzel szemben a BGH az ún. Oberammergau Passionsspiele II ítéletében egyértelműsítette, figyelemmel kell lenni arra, hogy a szerző halálát követő évekkel, vagy évtizeddel a jelentős szerzői érdekek nem feltétlenül bírnak ugyanolyan súllyal, mint bírtak a szerző életében.¹⁸ A BGH ún. Oberammergau Passionsspiele II¹⁹ ítélete azon jogi vita végére tett pontot, amit az Oberammergauer Passiójátékok 1968-ban elhalálozott rendezőjének az örökösei indítottak Oberammergau gyülekezetével/közösségével szemben. A rendező a játékok számára 1930-ban új díszleteket készített, amelyek csaknem változatlanul 1970-ig felhasználásra kerültek. Az 1980-as előadás során a díszleteken változtatásokat eszközöltek, amelyek az örökösök szerzői jogainak sérelmét eredményezték, amiért is peres eljárást indítottak. A BGH 1985. november 28. napján meghozott döntésében a díszlet védelemben részesítéséből indult ki, a szerző beleegyezésétől függővé téve a változtatásokat.

Az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló 1886. szeptember 9-i Berni Egyezmény 1971. évi július hó 24. napján Párizsban felülvizsgált szövegének 6bis Cikk (2) bekezdése szerint a szerzőt megillető szerzőség elismeréséhez és a mű integritásához való jogok a szerző halálát követően legalább addig kell, hogy védelmet élvezzenek, ameddig a szerzőt megillető vagyoni jogi jogosultságok. Végül meg kell jegyezni, hogy öröklési szerződés útján a szerző még életében szerződéssel rendelkezhet az őt megillető szerzői jogról.²⁰

III. A végrendelet végrehajtása

Ha a jogutód a szerzőt megillető személyhez fűződő jogot is megörökli, úgy a szerzői jogi ideális/eszmei kérdésekben döntést hozhat és a szerző addigi döntéseitől is eltérhet. Ha a szerző ezt el akarja kerülni és jogutódját a szerzői döntésekhez kívánja kötni, úgy

¹⁴ BGHZ 143, 214. p. – Marlene Dietrich.

¹⁵ MÜLLER 2003, 34. p.

¹⁶ DREIER-SCHULZE, § 11, Rdnr.7.

¹⁷ WANDTKE, ARTUR-AXEL – BULLINGER, WINFRIED: *Praxiskommentar zum Urheberrecht*. Verlag C. H. Beck. München, 2002, vor §§ 12 ff., Rdnr.10.

¹⁸ BGH, Oberammergauer Passionsspiele II, GRUR 1989, 106 (107).

¹⁹ BGH, Urteil vom 13. Oktober 1988 – I ZR 15/87 (OLG München). In: GRUR 1989, pp. 106–110.

²⁰ REHBINDER, MANFRED: *Die Familie im Urheberrecht*. ZUM 1986. p. 365. (368 f.).

végrendeleti úton kell megfelelő rendelkezést tennie. Az örökhagyó a szerzői jog gyakorlására végrendeleti végrehajtót jelölhet ki, így különösen egy hozzáértő, vagy vele bizalmas viszonyban álló személyt. Ezáltal a jogutódtól a szerzői jog gyakorlása, illetve a szerzői jog némely területe megvonásra kerül. A szerzőt megillető személyhez fűződő jog gyakorlásánál egyedi esetben az elhunyt szerző feltehető érdeke is figyelembe vételre kerülhet.²¹ A BGB alapján végrendeleti végrehajtó az örökhagyó halálát követő 30 évig kezelheti a hagyatékot.²² Mivel azonban a szerzői jog védelmi ideje ezen 30 éves időtartamot meghaladja, így a § 28 Abs. 2 S. 2 UrhG alapján a § 2210 BGB nem alkalmazható a végrendelet végrehajtása során, ha az a szerzői jogot érinti.

Az örökhagyó egy, vagy több végrendeleti végrehajtót is kijelölhet,²³ akiknek a tevékenysége időben korlátozott és művek, vagy pedig felhasználási területek szerint felosztott. A gyakorlatban többnyire egy végrendeleti végrehajtó kerül kijelölésre, aki a teljes szerzői jog felett rendelkezhet.²⁴ Ha a felhasználási jogok gyakorlása a védelmi idő tartamára egy kiadó, vagy más felhasználó számára engedélyezésre került, a végrendeleti végrehajtás alapvetően a bejövő pénzek és a kiadó aktivitásának a kontrolljára korlátozódik. Az örökös, mint a szerzőt megillető személyhez fűződő jogok jogosultja a végrendeleti végrehajtóval szemben felléphet, amennyiben az a joggyakorlása során a szerzői személyhez fűződő jogot súlyosan megsérti.²⁵ Ennek ellenére a BGH ún. Cosima Wagner döntése²⁶ óta ismert, hogy az örökös a végrendeleti végrehajtó akarata ellenére saját akarata nem tudja érvényre juttatni. A konkrét ítéletben Cosima Wagner naplójának idő előtti, végrendeleti végrehajtó akarata ellenére való nyilvánosságra hozatala elutasításra került. Cosima Wagner, Richárd Wagner özvegye, fiát tette egyedüli örökösévé, ugyanakkor a naplóját még életében lányának Eva Chamberlaine-nek azzal a szándékkal adta át, hogy az gondoskodják az indiszkrécióval és az illetéktelenekkel szembeni védelméről. Eva Chamberlaine végrendeletében tiltotta meg a naplók nyilvánosságra hozatalát, halálát követő 30 évig. Ennek ellenére fia örökösei igényt érvényesítettek akként, hogy a szerzői jog a hagyatékban bekövetkezett jogutódlás alapján átszállt rájuk és a szerzőt megillető személyhez fűződő jogok erejénél fogva a nyilvánosságra hozatal kérdésében való döntés őket illeti meg. A BGH a keresetet elutasította. A bíróság álláspontja szerint az öröklési jog elsősorban a vagyoni jogokra vonatkozik, amelyek természetük szerint különböznek a személyiségi jogoktól.

Habár az örökösök a szerzői jog jogosultjai lesznek és bizonyos feltételek alapján a szerzőt megillető személyhez fűződő jogot is érvényesíthetik, a szerzői jog monista teóriája alapján a vagyoni jogi érdekek mellett tartalmazza, fenntartja a Treuhänder az egyedüli „hatalmát” a mű fölött. Az örökösök az ő döntéseitől függenek.²⁷

²¹ SCHACK, HAIMO: *Das Persönlichkeitsrecht der Urheber und ausübenden Künstler nach dem Tode*. GRUR 1985. p. 352 (356); CLÉMENT, CHRISTOPH: *Urheberrecht und Erbrecht*. Baden-Baden, 1993. [Schriftenreihe des Archivs für Urheber-, Film-, Funk- und Theaterrecht (UFITA), Bd.114], 64–76. pp.; BGH, GRUR 1955, 201 (205)- Cosima Wagner.

²² § 2210 BGB

²³ §§ 2197 ff. BGB

²⁴ LG Mannheim, ZUM 1992, 205 (206). p.

²⁵ CLÉMENT 1993,107. p.

²⁶ GRUR 1955, 201 (205). p.

²⁷ BGHZ 15, 249. p. 260 ff.

IV. A jogutódlás kérdésköre

Az örökösársak számára biztosított, hogy egyes örökreszeikről a másik javára lemondjanak, azokat egymás javára átruházzák. Így akár egyikőjük is megszerezheti a teljes irodalmi hagyatékot, vagy bizonyos felhasználási jogokat.²⁸ Az átszállásnak minden esetben az örökösársak körében kell megvalósulnia figyelemmel arra, hogy a szerzői jog nem örökösökre nem ruházható át. A szerzői jog a szerző valamennyi műve (így például a teljes irodalmi hagyatéka), egyes művek, vagy műcsoportok kapcsán ruházható át. Emellett egyes felhasználási jogok is átruházhatóak. A német szerzői jogi törvény § 64 Abs. 1 alapján a szerzői művek post mortem auctoris 70 évvel a szerző halála után közkinccsé válnak, szabadon felhasználhatóak. Ez azt is jelenti, hogy a szerzői jog teljes egészében megszűnik. Ugyanakkor Németországban is követőkre talált az örökkévaló szerzői személyhez fűződő jog ideája, amit alapvetően arra hivatkozással nem támogatnak, hogy a post mortem személyiségvédelem nem tekinthető a műemlékgondozás egyik fajtájának, s azt nem szeretnék, ha a műemlékgondozás egyik fajtájává fajulna. Véleményüket arra alapítják, hogy a post mortem szerzői jogi, illetve személyiségi jogi védelemnek az elhunythoz kapcsolódó vonatkozásokat kell megóvnia, s gyakorlatilag alig képzelhető el olyan szituáció, amelyben a szerző halálát követő több mint 70 évvel bekövetkező esemény a szerző személyiségét oly módon sértené, ami életben léte esetére személyiségének szabad kibontakoztatását befolyásolná. E helyen az általános személyiségi jog bevonása a szerzői jogi védelmi idő vonatkozásában a német jogban kizárt, és nem csak a mű eltorzításával szemben, hanem a mű szerző akarata elleni örökös nyilvánosságra hozatalával szemben is.²⁹

Az 1966-os UrhG tette újra lehetővé, hogy az a tartományi kincstár, amelyhez a szerző halála pillanatában tartozott, újra örökös lehessen (§ 1936 BGB). Ennek a szabálynak a jelentősége abban látható, hogy a hagyatéki hitelezők kielégítése érdekében a jelentős értékkel bíró szerzői műveket többé már nem tudták elvonni.³⁰

V. Összegzés

Mint minden más hagyatéki tárgy esetén, az örökösök önállóan hozhatnak a hagyatéki részét képező szerzői művel kapcsolatban döntéseket. Ez ugyanis nem csak az egyszerűség, a világosság és a jogbiztonság előnyét hordozza magában, hanem elvezet azon gondolati körhöz is, hogy az örökösök a örökhagyó szerzői jogállását a saját megítélésük szerint alakítják tovább. Nem szabad ugyanakkor a szerzői jogban is irányadó eszmei, „személyiségi jogi” jegyeket túlértékelni más hagyatéki tárgyakkal, mint például egy ingatlannal szemben. Mert ezeket is bizonyos idealizmus (eszmeiség) kapcsolja össze az örökhagyóval akkor például, ha élők között és halál esetére is meg akarja akadályozni az örökhagyó azt, hogy egy mezőgazdaságilag hasznosított területtől építési vagy ipari terület váljon. Különbség áll fenn e vonatkozásban az örökhagyó

²⁸ CLÉMENT 1993, 37–39. pp.

²⁹ SCHACK 1985, 359–360. pp.

³⁰ CLÉMENT, 1993, 16–18. pp.

akarata és az örökös(ök) elképzelései között: az öröknyagónak ugyanis csupán annyi joga marad, hogy megkötést alkalmaz vagy (egy vagy több) végrendeleti végrehajtó útján akadályozza meg az ingatlan nem megfelelő hasznosítását. Más példák is elképzelhetők erre, mint a jogállások átalakítása, illetve társasági részesedések teljes átfornálása, vagy akár általánosságban az öröklés vagyoni rendszerének teljes átalakítása. Ezt akadályozza meg bizonyos megszorítással a többi vagyontárgyhoz képest a szerzői jogok eltérő kezelésének javaslata, amelyet még kevésbé erőtlenít el az § 14. UrhG-ra való utalás, mert minden örökhagyónak jogos szellemi és személyes érdeke áll fenn a szerzői jogi jogtárgyakon. Ez azonban ellentmond a szerző emléke post mortem védelme erős alapjainak, illetve a szerző jogállása messzemenő ellehetetlenítésének. Az örökösöknek az örökhagyó személyéhez való túl erős kötődése az örökösök öröklési jogállását mint jogutódokét csökkenti, amely által egy egyszerű végrendeleti végrehajtóvá „degradálódnak”. A szerző személyhez fűződő jogai gyakorlására beépített, az örökösöket érintő ellenőrzési szint, ahogy azt Clément³¹ javasolja, már az ő álláspontja szerint is igen nehezen kategorizálható a gyakorlatban. Ez az örökösök vonatkozásában túlságosan leszűkítő.

Az, hogy az ilyen társaságok az összetételüktől függetlenül, mind tartalmilag, mind időbelileg az örökhagyó akaratának megfelelnek, illetve azt képezik le, sokkal kevésbé biztosított. Mindemellert ezek újabb bizonytalanságokhoz vezetnének, amelyek éppen elkerülendőek lennének.

A jogutódot természetesen megilleti ugyanakkor az § 97. Abs. 2 S. 4 UrhG. szerinti nem vagyoni kártérítés iránti igény, amely a § 253. Abs. 1. BGB egy részletesebben szabályozott változata. Már ebben is megmutatkozik egy, az általános személyiségi jogtól való lényeges különbség.³² Végezetül a szerző hozzátartozói is eljárhatnak a jogutóddal szemben kivételes esetekben a szerző általános személyiségi jogára hivatkozva. Ilyen például az, hogyha a jogutód az örökhagyó szerző becsületét súlyosan megsérti.³³ Mint korábban említettük, az örökhagyó szerző a végrendeleti végrehajtó megnevezésekor saját belátása szerint megszorításokkal élhet. Például az író *Hermann Hesse*, úgy rendelkezett, hogy a műveit nem filmesíthetik meg. Ez mind a kiadóját, mind az örökösöit köti. A jogutód ebből következően ugyanúgy kötve van a fennálló jogállapothoz, mint elődei, vagy a szerző maga. Abban az esetben, ha nem tartja magát ehhez, az megalapozza a kártérítési felelősségét.

A jogi pozíciókban beálló jogutódlás mindig egy bizonyos nemű fikció marad. Az örökösöknek általános jelleggel biztosított az örökségükkel való ad libitum rendelkezés.

Miként valamennyi más hagyatéki tárgynál, meg kell hagyni annak a lehetőségét, hogy az örökös önállóan hozzon döntést.

³¹ CLÉMENT, 1993, 125. ff.

³² WANDTKE/BULLINGER-BLOCK, § 30 UrhG, Rdnr. 12.

³³ SCHACK 1985, 352 p.

GERGEN, THOMAS

WIE WEIT SIND DIE ERBEN AN DAS POSTMORTALE
URHEBERRECHT IN DEM DEUTSCHEN RECHT GEBUNDEN?

(Zusammenfassung)

Wie bei jedem anderen Nachlassgegenstand muss es den Erben erlaubt sein, eigenständig Entscheidungen zu treffen. Dies hat nicht nur den Vorzug der Einfachheit, Klarheit und Rechtssicherheit, sondern fügt sich auch in den Gedanken, dass die Erben die Rechtsposition des Urhebers nach ihren Vorstellungen weiterführen. Man sollte aber auch die ideellen und „persönlichkeitsrechtlichen“ Gewichte, die für das Urheberrecht gelten, nicht gegenüber denjenigen überbewerten, die auch für andere Nachlassgegenstände gelten, so etwa für ein Grundstück, mit dem der Erblasser ebenfalls „Idealismus“ verbindet, wenn er zu Lebzeiten und nach dem Tode verhindern will, dass es von einer landwirtschaftlich genutzten Fläche in ein Neubau- oder Industriegebiet übergehen soll. Bestehen hier Differenzen zwischen dem Wunsch des Erblassers einerseits und den Vorstellungen des bzw. der Erben andererseits, bleibt dem Erblasser lediglich übrig, durch Auflagen bzw. durch einen oder mehrere Testamentsvollstrecker die gegenläufige Verwendung des Grundstücks zu verhindern. Andere Beispiele sind denkbar wie die totale Umgestaltung von Rechtspositionen und Unternehmensanteilen, ja allgemein gesprochen die gänzliche Umgestaltung der Vermögensorganisation der Erbschaft. Die Nachfolge in Rechtspositionen wird gewiss immer eine Fiktion bleiben. Der oder die Erben müssen jedoch generell die Möglichkeit haben, mit ihrem Erbe als Berechtigte *ad libitum* umzugehen; insofern kann für die Vererbung von Urheberrechten nichts anderes gelten.

Forditotta: Dr. Görög Márta